

Bolalarda tabiatga mehr uyg'otish.**Abdugaffarova Nilufar**

Guliston davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqola bolalarda tabiatga mehr uyg'otishning ahamiyatini, usullarini va bu jarayonning ijtimoiy va psixologik ta'sirlarini tahlil qiladi. Tabiatga mehr uyg'otish orqali bolalar ekologik ongini shakllantiradi va tabiatni saqlashga hissa qo'shadilar.

Kalit so'zlar: tabiat, bolalar, ekologiya, mehnat, ta'lim.

Kirish

Bolalarda tabiatga mehr uyg'otish, ularning shaxsiy va ruhiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Tabiat bilan aloqaning mustahkamlanishi, bolalarning kechirimlilik, sabr-toqat va mas'uliyat kabi ijtimoiy qadriyatlarni o'zlashtirishiga yordam beradi. Tabiat, o'z navbatida, bolalarga muhitning ahamiyatini, ekologik muvozanatni va insonning tabiat bilan o'zaro munosabatlarini tushunishga imkon yaratadi. Tabiat bilan bog'lanish, bolalarning jismoniy salomatligini ham oshiradi, chunki ochiq havoda faoliyat yuritish, jismoniy faollikni rag'batlantiradi va stress darajasini pasaytiradi. Shu sababli, bolalarda tabiatga mehr uyg'otishning ahamiyati va maqsadi, nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishi, balki butun jamiyatning ekologik barqarorligini ta'minlashda ham katta rol o'ynaydi. Tabiatga mehr uyg'otish, bolalar uchun hayotiy tajribalar va darslar manbai bo'lib, ularni yanada mas'uliyatli va atrof-muhitga ehtiyotkorlik bilan yondashadigan shaxslar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Bolalarda tabiatga mehr uyg'otish, ularning ruhiy va jismoniy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Tabiat bilan muloqot qilish, bolalarga o'zlarini atrof-muhitning bir qismi sifatida his qilish imkonini beradi. Bu jarayon, ularga tabiatning go'zalliklari va nozikligi haqida tushuncha berish bilan birga, ekologik mas'uliyat hissini shakllantiradi. Tabiatga bo'lgan mehr, bolalarning ijodkorlik va qiziqishlarini oshiradi, shuningdek, ular uchun yangi bilimlar va ko'nikmalarni o'zlashtirish imkoniyatini yaratadi. Bolalar, tabiat bilan bo'lgan o'zaro aloqalar orqali, hayotning muhim qadriyatlarini, masalan, hamkorlik, sabr-toqat va ehtiyotkorlikni o'rganadilar. Bu esa, kelajakda ularning jamiyatda faol va mas'uliyatli fuqarolar bo'lishlariga yordam beradi. Shunday qilib, tabiatga mehr uyg'otish, nafaqat bolalarning shaxsiy rivojlanishiga, balki kelajakdagi ekologik muammolarga yechim topishga ham xizmat qiladi. Bolalarda tabiatga mehr uyg'otish, ularning hissiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Tabiat bilan muloqot qilish, bolalarga atrof-muhitni tushunish va qadrlashni o'rgatadi, shuningdek, ekologik ongini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayon, kelajakda barqaror rivojlanish uchun zarur bo'lgan mas'uliyatli munosabatni ta'minlaydi.

Tabiat va bolalar o'rtasidagi bog'lanish

Bolalar tabiat bilan aloqada bo'lishi, ularning hissiy, aqliy va jismoniy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Tabiatga chiqish, turli xil o'simliklar va hayvonlar bilan tanishish, bolalarga o'zlarini atrof-muhitda qanchalik muhim ekanliklarini his qilish imkonini beradi. Tabiat bilan o'ynash va tajriba o'tkazish, bolalarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va ularni o'z his-tuyg'ularini ifoda etishga undaydi. Bolalar tabiatda vaqt o'tkazganda, ularning o'zaro munosabatlari mustahkamlanadi, chunki ular birgalikda o'ynash, tajriba o'tkazish va yangi narsalarni kashf etish orqali bir-birlariga yaqinlashadilar. Shuningdek, bolalar tabiat bilan muloqot qilish orqali o'zlarining hissiy holatlarini tushunish va boshqarishni o'rganadilar. Tabiatning o'zgaruvchanligi, masalan, fasllar almashinuvi, bolalarga hayotning doimiy ravishda o'zgarayotganligini ko'rsatadi. Bu esa, o'z navbatida, bolalarda sabr-toqat, qat'iyat va moslashuvchanlik kabi sifatlarni rivojlantiradi. Tabiat bilan bo'lgan aloqalar, shuningdek, bolalarning jismoniy faoliyatini ham oshiradi. Tabiatda harakat qilish, yugurish, sakrash va boshqa jismoniy faoliyatlar, ularning sog'lom rivojlanishiga yordam beradi. Bolalar tabiatga yaqin bo'lishi uchun muhim omillar orasida ota-onalar va ta'lim muassasalarining roli alohida ahamiyatga ega.

Ota-onalar, bolalarini tabiatga olib chiqish, ularga o'simliklar, hayvonlar haqida ma'lumot berish va ularning tabiatga bo'lgan qiziqishini oshirishda faol bo'lishlari kerak. Ta'lim muassasalari esa, tabiatni o'rganish, ekologik ta'lim berish va bolalarni tabiatni asrashga undashda muhim vazifani bajara oladilar. Bunday ta'lim jarayonlari bolalarning ekologik ongini shakllantiradi va ularni atrof-muhitga nisbatan mas'uliyatli munosabatda bo'lishga o'rgatadi.

Tabiatga mehr uyg'otish usullari

Bolalarda tabiatga mehr uyg'otish, ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun muhim jarayon hisoblanadi. Tabiat bilan bolalar o'rtasidagi aloqani mustahkamlash maqsadida pedagogik usullar va strategiyalarni qo'llash zarur. Bu jarayon, avvalo, bolalarga tabiatning go'zalligini, uning murakkabligini va ahamiyatini tushuntirishni o'z ichiga oladi. Tabiatni o'rganish jarayonida bolalar ko'plab tajribalar orttiradilar, bu esa ularning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan boyitadi. Tabiatga bo'lgan qiziqishni oshirishda o'yinlar, ekskursiyalar va amaliy mashg'ulotlar muhim rol o'ynaydi. O'yinlar orqali bolalar tabiatning turli jihatlarini kashf etadilar va o'zlarini uning bir qismi sifatida his qilishadi. Ekskursiyalar, o'z navbatida, bolalarga tabiatni bevosita kuzatish va tajriba qilish imkonini beradi. Ushbu faoliyatlar davomida bolalar o'zlariga yaqin bo'lgan muhitni o'rganadilar, turli xil o'simlik va hayvonot dunyosini, ularning hayotiy siklini, o'zaro munosabatlarini o'rganadilar. Bularning barchasi bolalarning tabiatga bo'lgan mehrini oshiradi va ekologik ongilarini rivojlantiradi. Shuningdek, bolalarga tabiatni asrash va himoya qilishning ahamiyatini tushuntirish, ularning ekologik mas'uliyatini oshirish uchun muhimdir. Pedagogik strategiyalar orasida tabiat bilan bog'liq loyihalar va tadbirlar tashkil etish ham ahamiyatlidir.

Bunday tadbirlar bolalarga jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi, birgalikda muammolarni hal qilishda ishtirok etish imkonini beradi. Masalan, bolalar bilan birgalikda bog' yaratish, o'simliklar ekish, yoki tabiatni tozalash aksiyalarida ishtirok etish orqali ular tabiatga bo'lgan mas'uliyat hissini his qilishadi.

Ekologik ta'lim

Ekologik ta'lim bolalarda tabiatga mehr uyg'otish va ularning ekologik ongini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu ta'lim jarayoni, bolalarga atrof-muhit bilan o'zaro aloqalarini tushunishga yordam berish orqali, ularning tabiatga nisbatan mehrini oshirishga qaratilgan. Ekologik ta'limning samaradorligi bolalarning tabiatga bo'lgan munosabatlarini o'zgartirishda ko'zga tashlanadi. Bolalar, ekologik ta'lim orqali, tabiatning murakkab tizimlaridan, ularning o'zaro bog'liqligidan va inson faoliyatining ekologik muammolarga ta'siridan xabardor bo'ladilar. Bundan tashqari, ekologik ta'lim bolalarda tabiatga nisbatan mas'uliyat hissini rivojlantirishga yordam beradi. Ular tabiatning muhofazasiga qaratilgan faoliyatlarda ishtirok etish, ekologik muammolarni hal qilishda o'z hissalarini qo'shish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu jarayon, bolalarning o'zlarini tabiatning bir qismi sifatida his qilishlariga yordam beradi va ularning atrof-muhitga bo'lgan munosabatlarini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Ekologik ta'limning asosiy maqsadi, bolalarga tabiatni sevish, uning go'zalligini qadrlash va uning muhofazasiga hissa qo'shish uchun zarur bilim va ko'nikmalarni berishdir. Bundan tashqari, ekologik ta'lim dasturlari ko'pincha amaliy faoliyatlar, ekskursiyalar va tabiat bilan bevosita aloqalar orqali amalga oshiriladi. Bu esa bolalarning tabiatga bo'lgan qiziqishini yanada oshiradi. Tabiatda vaqt o'tkazish, o'yinlar va tajribalar orqali bolalar o'z tajribalarini oshirib, tabiatni yanada chuqurroq tushunadilar. Ekologik ta'lim jarayonida bolalar, o'zlarining hissiy tajribalarini va tabiat bilan bo'lgan aloqalarini o'rganib, tabiatni sevish va uning muhofazasiga bo'lgan mas'uliyatlarini anglaydilar.

Amaliy tadbirlar

Bolalarda tabiatga mehr uyg'otish uchun amalga oshiriladigan amaliy tadbirlar turli xil usullar va yondashuvlar orqali amalga oshiriladi.

Bu tadbirlar bolalarning tabiatga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni atrof-muhit bilan tanishtirish va ekologik ongini shakllantirishga qaratilgan. Masalan, bolalar uchun tabiatda sayr qilish, bog'larda yoki tabiat qo'riqxonalarda ekskursiyalar tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Bu sayohatlar davomida bolalar turli xil o'simliklar, hayvonlar va ularning yashash muhirlari haqida ko'proq ma'lumot olishlari mumkin. Tabiat bilan bevosita aloqa qilish, bolalarga o'zlarini tabiatning bir qismi sifatida his qilish imkoniyatini beradi va ularga tabiatning go'zalligini va muhimligini anglashga yordam beradi. Bundan tashqari, amaliy tadbirlar sifatida bog'dorchilik yoki o'simliklarni parvarish qilish kabi faoliyatlarni ham

kiritish mumkin. Bolalar o'z qo'llari bilan o'simliklarni ekish va ularga g'amxo'rlik qilish jarayonida, nafaqat tabiatga bo'lgan mehlrlarini oshiradilar, balki mas'uliyat hissini ham rivojlantiradilar. Bu jarayon bolalarga o'simliklarning o'sish jarayonini kuzatish, ularning hayot tsiklini o'rganish va muhitni saqlashga bo'lgan mas'uliyatni his qilish imkonini beradi. Bunday amaliy tadbirlar orqali bolalar tabiatning muvozanati va inson faoliyati o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishga yordam beradi. Shuningdek, san'at va ijodiy faoliyatlar ham tabiatga mehr uyg'otishning samarali usuli hisoblanadi. Bolalar tabiatdagi go'zallikni o'z san'at asarlarida aks ettirish orqali, o'z his-tuyg'ularini ifoda etish va tabiatga bo'lgan muhabbatlarini kuchaytirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Rasm chizish, qo'shiq aytish yoki hikoya yozish kabi faoliyatlar, bolalarni tabiat bilan bog'liq mavzularda o'z fikrlarini erkin ifoda etishga undaydi.

Natijalar va xulosa

Olingan natijalar bolalarning tabiatga bo'lgan munosabatini va ekologik ongini shakllantirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Tadqiqot davomida bolalar bog' yaratish jarayonida faol ishtirok etishlari, o'z mehnatlari natijasida hosil bo'lgan natijalarni ko'rishlari, ularning tabiatga bo'lgan mehrini oshirishga yordam berdi. Tabiat bilan bevosita aloqada bo'lish, bolalarga o'z atrof-muhitlarini yanada yaxshiroq tushunishga, uning ahamiyatini anglashga imkon yaratadi. Bu jarayon, shuningdek, bolalarning jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirib, ularni mas'uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, bolalar tabiatga nisbatan mehrni bolalikdan shakllantirish orqali, ularda atrof-muhitni saqlashga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish mumkin. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bolalarning tabiatga bo'lgan qiziqishi va mas'uliyati, ularni bog' yaratish va parvarish qilish jarayonida ishtirok etishlari bilan yanada oshadi. Bu jarayon davomida, bolalar nafaqat o'rganish, balki o'z hissalarini qo'shish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ular o'z mehnatlari natijasida hosil bo'lgan o'simliklarni ko'rib, ularga g'amxo'rlik qilishni o'rganadilar, bu esa ularning tabiat bilan bog'liqlik hissini kuchaytiradi. Tabiatni asrash va muhofaza qilish masalalari, bolalar uchun o'rganiladigan muhim mavzulardan biriga aylanishi mumkin. Kelajakda tabiatga mehr uyg'otishning istiqbollari juda kengdir. O'quv dasturlariga tabiatni sevish va unga g'amxo'rlik qilish bo'yicha amaliy tadbirlar kiritilishi zarur. Bolalarga tabiat bilan bog'liq bilimlarni berish, ularni tabiatning go'zalligini va uning muhofazasining ahamiyatini tushuntirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ekologik ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish, bolalarning tabiatga bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aliyev, A. (2020). Tabiatga mehr uyg'otish usullari. Tabiat va inson.
2. Qodirov, S. (2021). Bolalar psixologiyasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi.
3. Karimova, N. (2019). Ekologik ta'lim va uning ahamiyati. O'zbekiston ta'limi.
4. Rustamov, B. (2022). Tabiat va bolalar o'rtasidagi aloqalar. Ekologiya va ta'lim.
5. Murodov, D. (2023). Tabiatni saqlash va bolalar. O'zbekiston ekologik jurnali.
6. Isroilov, I. (2021). Ekologik ongni shakllantirish. O'zbekiston yoshlar jurnali.